

ביאורים

520 -ב- שש הוכחות מהכתובים על קיום העולם הבא

מהדורת אור עציון

מלבד הראיות האלו, נביא מהכתובים עוד שלוש עשרה ראיות, שיש שכן לאחר העולם הזה.
521 **ראיה ראשונה** - בניסיון העקיפה, יצחק אבינו ידע שאברהם אביו הולך להעלות אותו לעולה. אם היה חשוב שאין שכן לאחר העולם הזה, מדוע הקריב את עצמו, הרי עם מותו יתיים הכול, שהרי אין עוד שכן ועונש, ומכאן שידע שיש שכן מעבר לעולם הזה. גם מצד ציווי הבורא מובן שברור שיש שכן אחרי העוה"ז, שאם לא כן, ברור שהציווי לא יתקבל מצד מצויות, שהרי אין זה סביר לבקש מהאדם שימסור את נפשו, אם לא מצפה לו שכן אחרי מעשה זה, ומכאן מוכח שעצם הציווי מבוסס על הידיעה שהבורא משלם לאדם על מעשיו לאחר העוה"ז.

522 **וכן גם חנניה**, מייסא ועזריה מסרו נפשם בשביל שלא להשתחוות לצלם, ואם אין שכן על כך לאחר המוות, כיצד חנניה, עימאל, הרי לאחר שישרפו יתם הכל, השכן והעונש. וכן דניאל נכנס לגוב האריות בגלל שהתפלל לה' לאחר שהמלך ציוה שלא להתפלל, וכיצד מסר נפשו, כשאין לאחר המוות המשכיות ותקווה?

523 **מכאן ניתן להסיק** שהנבראים ידעו בצורה ברורה, שעולם הבא קיים, ובו מקבלים השכן על המעשים בעולם הזה, לכן היו נכונים למות בעולם הזה, כדי לזכות לקבלת השכן הטוב בעולם הבא.

524 **ואם יאמר אדם**, אין ניתן לומר שהשכן יהיה בעולם הבא, הרי כל הייעודים הטובים שהובטחו לעם ישראל בתורה הם דווקא בעולם הזה, כמו שרואים בפרשת "בחוקותי" ובפרשת "והיה אם שמוע"?

525 **שתי תשובות בדבר, תשובה ראשונה** - השכל מחייב את מציאות השכן בעוה"ב, כפי שהראנו בהוכחות לעיל, ולכן אין צורך לכתוב אותו בתורה, כי דרכה של התורה לקצר בדברים המובנים בשכל. הוכחה לכך שהתורה לא כותבת דברים המובנים בשכל, מהציווי שניתן לאדם הראשון (בראשית ב, טז-יז): "ויצו ה' אלוקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל...", ומדוע לא נאמר שהצטוו: לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב וכי? אלא שהתורה לא כתבה ציוויים אלו מפני שהם ברורים והשכל מחייב אותם, ורק הציווי שלא לאכול מעץ הדעת, שאינו דבר שכלי, אותו פרטה התורה. כך גם בעניינינו, שכן העוה"ב שכלי, לכן לא פירטה התורה אותו, ואילו השכן בעולם הזה הוא דבר מחודש, ולכן התורה מאריכה בו.

526 **תשובה שנייה** - דרכה של התורה להרחיב את הדיבור בדברים הקרובים להיות, ולקצר בדברים רחוקים. מכיוון שבזמן נתינתה עמדו לפני הכניסה לארץ ישראל, היו צריכים לדעת את תוכנה של הארץ ואת השפעת מעשיהם עליה, ומשום כך הרחיבה התורה בעניין המטר בארץ באומרה (דברים יא, י): "כי ה' ארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם וכו'...". ביחס לדברים העתידיים, עולם הבא, תחית המתים וכו', מחמת ריחוקם לא הרחיבה התורה בהם.

527 **ראיה שניה** - ההוכחה החזקה ביותר ששכן המצוות בעולם הבא ולא בעולם הזה, נלמדת מחיייו של משה רבנו. משה, גדול הנביאים ועובדי ה', לא קיבל את השכן הגשמי המובטח בתורה על שליחותו הגדולה. בתורה הובטח: ונתתי גשמיכם בעתם, והשיג לכם דיש, ונתתי שלום, ופניתי אליכם, ואכלתם ישן, ואילו משה לא נהנה מכל זה, מפני שלא נכנס אל הארץ. אם זה השכן היחיד שהבטיחה התורה, כיצד משה לא נהנה ממנו? אלא ודאי השכן האמיתי של המצוות בעולם הבא, וכל הייעודים בעולם הזה הכתובים בתורה, הם רק סימן לשכן האמיתי שיגיע בעולם הבא.

528 **ראיה שלישית** - אליהו הנביא עשה נס לאלמנה שבא לגור בביתה, שלא יכלו הקמח והשמן שבכליה בכל תקופת הרעב (מלכים א יז), ואילו לו עצמו כשבא לביתה לא היה מזון עד שנאלץ לבקש ממנה לחם. וכן לאחר שאלישע נפטר, באו לקבור אדם לידו, וכשנגעו עצמותיו בעצמות אלישע, קם האיש לתחייה (מלכים ב יג, כ-כא). אם השכן רק בעולם הזה, כיצד אנשים שאינם ראויים קיבלו שכן בגלל הצדיק הראוי לכך? אלא מוכרחים לומר שהשכן מגיע לעולם הבא, וה' מחיה מתים או מביא מזון בעוה"ז כאשר יש תכלית מסוימת במעשים אלו.

529 **ראיה רביעית** - אנשי סדום מתו מיתה חמורה באש וגופרית מפני שחטאו, אם העונש רק בעולם הזה, מדוע אין אנו רואים עוד עונשים כאלו, הרי בכל דור מן הסתם קיימים אנשים החוטאים בחטאיהם של אנשי סדום? אלא שהעונש יהיה בעולם הבא.

530 **ראיה חמישית** - כשעם ישראל עבדו עבודה זרה, נענשו בעונש חמור, שישלוט עליהם מלך זר שיגזור גזירות נוראיות, יטב אותם ויגלם מהארץ. והנה הגויים עובדים עבודה זרה, ואם השכן בעולם הזה, מדוע אינם נענשים בעונשים כאלו? ומכאן רעיקר הדין בעולם הבא. **ראיה שישית** - ה' ציוה להרוג את כל המדיינים, אפילו תינוקות קטנים, וכן הרבה תינוקות וילדים מתו בזמן המבול, ומדוע נהרגו הרי הם לא חטאו? ומכאן חייבים לומר, שלאחר המוות מחכה שכן על מצוות שעשו, ופיצוי על הסבל שסבלו בלא שחטאו.

לעילוי נשמת אברהם בן ג'ני ז"ל

ב- 520 ואֶזְכֹּר מְקוֹם הַתּוֹבִיבִים בְּמִקוֹם הַזֶּה י"ג עֵינָיו. 521 **תחלתם ענין יצחק**, ראית אותו שפוסק עצמו לשחיטה ולקרבן לעשות מצות בוראו, ואלו היה אצלו שהגמול איננו כי אם בעולם הזה בלבד, איזה דבר היה מקנה שיהיה גמולו אחרי מותו? גם הבורא עוד לא היה מצוהו בזה, פיון שלא יהיה לו עליו גמול. 522 **ומצאתי עוד**, חנניה, מישאל ועזריה, מסרו נפשותם לאש שלא יעבדו הצלם, ואלו היו יודעין שהגמול איננו כי אם בעולם הזה, אי זה דבר היה נשאר להם אחר שתשרפם האש שיקו אותם? ומצאתי בדניאל שפוסק עצמו לאריות בעבור התפלה שהיה מתפלל לבוראו, ואם היה יודע שהגמול איננו כי אם בעולם הזה, מה היה נשאר לו לקוות אחר שיאכלוהו האריות? 523 **אלה הדברים** (והמקרא האלהים) מורים כי הנבראים מסכימים, כי הגמול איננו בעולם הזה.

524 **ואם יאמר אומר** הן לא נמצא מה שזכר בתורה מן הגמול, כי אם בעולם הזה בלבד, והוא מה שכתוב בפרשת אֵם בְּחֻקֶיךָ (ויקרא כו) ובפרשת וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ (דברים יא). 525 **נאמר כי הבורא** לא עֲזָבָם מִבְּלִתִּי גְמוּלַת הָעוֹלָם הַבֵּא, כְּאֲשֶׁר אֲנִי עֹתִידִים לְבָאָר, וְלֹא הָיָה הַמְפֹרָשׁ בָּהּ בְּהַצְלַחַת הָעוֹלָם הַזֶּה וְרַעְתּוֹ כִּי אִם לְשֵׁתֵי סְבוּת, אַחַת מֵהֵנָּה, שְׁגִמּוּל הָעוֹלָם הַבֵּא מִפְּנֵי שְׂאִין עוֹמְדִין עֲלָיו. כִּי אִם בְּשִׁכְל כְּאֲשֶׁר בְּאַרְנֵנו, לֹא זָכַרְתָּהּ הַתּוֹרָה כִּי אִם בְּצִרְיָה, כְּאֲשֶׁר עֲשִׂתָּהּ בְּיוֹצֵא ה' אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לְאָמֹר (בראשית ב, טו), וְלֹא אָמַרְהָ: אֲנִכִּי ה' אֱלֹהֶיךָ, לֹא תִרְצַח, לֹא תִנְאַף, לֹא תִגְנוֹב, כִּי הַשִּׁכְל מוֹרָה עַל כָּל אֵלָה, אֲבָל הִרְאַתָּה וּמַעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֵאָכֵל, מִפְּנֵי שְׂאִין הַשִּׁכְל מוֹרָה עֲלָיו, וְכֵן לֹא הִזְכִּירָה הַגְּמוּלָה הָאַחַר, בְּעִבּוּר שְׁסִמְכָה עַל הַשִּׁכְל שִׁיזָרָה עֲלָיו. 526 **והשניית**, כי הנבואה ממנהגה להרחיב בדברים שהצרך מביא אליהם בקרוב, ותקצר בדברים הרחוקים, וכאשר היה צרך העם בעת שנתנה להם התורה לידיעת ענין ארץ כנען אשר הם באים אליה, הרחיבה להם בפרושו ובמה שיש בו מפרי עבודתם והמרותם, ועל כן התחילה במטר ובמה שפפרשת (דברים יא, ט): כִּי הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִיא, עַד סוֹפָהּ, וְרַמְזָה אֶל הַרְחוֹק בְּמֵאֵמָר קֶצֶר, לֹא בְּפֹרוֹשׁ רַחֵב.

527 **והשנייה הגדולה בזה**, מצאנו משה רבנו, הגדול שבצדיקים ובעובדים, לא היה לו מעניני גמול העולם הזה דבר, כמו ונתתי גשמיכם בעתם, והשיג לכם דיש, ונתתי שלום, ופניתי אליכם, ואכלתם ישן, מפני שלא בא אל ארץ כנען, ואלו לא היה לצדיקים כי אם מה שיש באם בחקתי, היה מתחייב שיהיה רבו למשה ואין עוד, זה מורה שרוב הגמול בעולם הבא. אף הדברים האלה, כפי האותות והמופתים כאשר בארתי קדם זה. 528 **ומזה מה שהגד לנו**, כי אליהו מתפלל שיברך הבורא בקמח ובשמן לזולתו בתפלתו, והוא מבקש חלת לחם ולא יגיע אליה (מלכים א יז). ושאלישע והוא מת החיה הבורא בעבורו האדם אשר השליכו אל קברו (מלכים ב יג, כ-כא). ואלו היה הגמול העולם הזה בלבד, לא היה יכול מי שאינו ראוי להגיע אליו, להגיע זולתו אל מאומה ממנו. 529 **ומזה מה שפפר לנו על אנשי סדום**, שמעת שהגדילו ברעה ובחטא, הפך הבורא את ארצם, והמטיר עליה אש וגופרית, ואלו לא היה ענש כי אם בעולם הזה, היה יורד על מי שהגדיל להרע אש וגופרית בין רב למעט, הכל לפי חטאתו, ואין אנהו רואים כן. 530 **ומזה שפני שראל** כשעבדו זולתו, השליט עליהם זולתם מן האמות, ושבו אותם והגלום. והנה אנהו רואים עמים רבים עובדים זולתו ואינם נשבים ולא גולים, ואלו היה הענש בעולם הזה, היה מגיע אליהם כמוהו. ומזה עוד שהוא צדיק, כאשר צוה בהרוג טף מדון, והמית טף המבול, והנה אנהו רואים שהוא מצער בטף וממיתם, מתחייב שיהיה אחר המות ענין, שיגיעו בו אל תמורת מה שפצטערו בו, כאשר בארנו:

מדוע העולם הבא לא מוכר בתורה

הרבה אינם מקבלים גמול בעולם הזה

מאמר תשיעי כב ניסן

אין עומדיו עליו - אין מבינים אותו. **בדברים הרחוקים** - עתידיים, פחות נצרכים. **שאינו ראוי וכו'** - שאינו ראוי בעצמו למצב מסוים. **להגיע זולתו** - לסייע לאחר. **זולתו** - אלוהים אחרים. **שזוא צדיק** - ה' שופט צדק.

למור ורבי פלאה - האמונות והדעות